

Oslo 13.9.2024

Innspill til Klima- og miljødepartementets ekspertgruppe for virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter

Grønn Byggallianse og Norsk Eiendom takker for anledningen til å gi innspill til ekspertgruppen for virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter. Norsk Eiendom og Grønn Byggallianse representerer sammen både offentlige og private byggeiere, utbyggere, forvaltere, rådgivere, arkitekter, entreprenører og byggevareprodusenter. Vi deler oppfatningen om at det er behov for å endre rammevilkårene for bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen gjennom både regulatoriske, økonomiske og informative virkemidler, og gir med dette innspill til spørsmålene fra ekspertgruppa under.

1. Hva er den største utfordringen for at din sektor skal bli mer sirkulær:

- Manglende teknologier?
- Manglende eller ineffektive reguleringer?
- Manglende kunnskap eller bevissthet?
- Mangelfulle avgifter eller subsidier?
- Manglende markeder?
- Annet?

Vårt svar:

Dersom ombruksgraden skal øke vesentlig må den sirkulære verdikjeden for brukte byggematerialer bli like effektiv som den industrialiserte lineære verdikjeden for kjøp, bruk og avhending av nye byggematerialer.

En kartlegging av sirkularitet i bygg utført av SINTEF Community (2023), viser at den norske byggenæringen var rundt 7 prosent sirkulær i 2023¹. Kartleggingen viser også at bransjens ambisjoner om sirkularitet er høyere enn det dagens regelverk legger opp til. I dag er det ikke en landsomfattende velfungerende verdikjede for ombruk av bygg- og anleggsmaterialer. For å få til det bør regelverket og innretting av skatter og avgifter endres. Virkemiddelbruken for økt sirkularitet i bygg-, anlegg- og eiendomsnæringen bør utformes slik at den omfavner alle deler av næringskjeden:

- Bevare og rehabilitere framfor å bygge nytt
- Design endringsdyktige bygg
- Design for demontering for å unngå degradering av materialer
- Skape en verdikjede for brukte bygg- og anleggsmaterialer gjennom ombruk og reparasjon
- Økt materialgjenvinning, framfor energigjenvinning og deponering

2. Hvor er det behov for endringer i dagens virkemiddelbruk for å bli mer sirkulære?

Vårt svar:

Vi mener at det er behov for å følge opp allerede etablerte endringer i lovverket med mer skjerpene krav innenfor plan- og bygningsloven (PBL), byggeteknisk forskrift (TEK17) og avfallsforskriften.

¹ ZEN Report 53. <https://sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/3107692>

Styrke plan og bygningsloven som miljø- og klimaverktøy, slik at kommunene kan stille krav som fremmer sirkulær bruk og reduserer klimagassutslipp

Det er behov for å gi kommunene hjemmel til å følge opp kravet om miljøbasert beslutning om riving eller rehabilitering, ved å kunne avslå riving i byggesaker basert på konsekvensutredninger og klimagassberegninger som viser at det er vesentlig mer miljøvennlig å bevare og rehabilitere enn å rive og bygge nytt. Reglene bør dreies slik at det skal være gode grunner for å rive ned og bygge nytt, framfor å bevare og rehabilitere.

Innføre krav til maksimale klimagassutslipp fra materialbruk i byggt teknisk forskrift

Det bør stilles krav til maksimale klimagassutslipp fra materialer i byggt teknisk forskrift, med en trinnsvis innskjerping av kravene. Beregninger som er gjennomført i pilotprosjekter viser at ombruksmaterialer kan oppnå mellom 80-95 prosent reduserte klimagassutslipp i forhold tilsvarende nye bygningsmaterialer. Bevaring og ombruk av materialer vil dermed komme godt ut i et klimagassperspektiv, framfor nye materialer.

Revisjon/ «vask» av TEK17 med veiledning

Flere aktører i bransjen peker på at kravene i byggt teknisk forskrift er laget for nye bygg, og er til hinder for ombruk. Selv om det er mulig å fravike forskriften, er det både tidkrevende og heftet med høy usikkerhet dersom det er behov for mange søknader om dispensasjon i et prosjekt. Det bør gjennomføres en «vask» av TEK17, og en revisjon av preaksepterte ytelser i veiledningen, slik at disse i større grad er innrettet med tanke på rehabilitering og ombruk. Vi anbefaler også at det etableres egne energikrav for rehabilitering av bygg, for å unngå at bygg rives fordi energikravene ikke kan oppnås.

Tilsvarende bør stat, fylke og kommuner også gjennomføre revisjoner/ «vask» av håndbøker og normer for infrastruktur for å bidra til mer ombruk.

Innføre krav til avfall i bygg- og anleggsprosjekter

Det bør innføres et makskrav til mengde avfall som kan genereres i byggeprosjekter basert på tilgjengelig statistikk. I tillegg bør kravet til kildesortering av ikke-farlig avfall på byggeplass økes til minst 75 prosent, og det bør innføres et krav om at minst 70 prosent av byggavfall skal tilrettelegges for ombruk og materialgjenvinning i tråd med EU taksonomien.

Det bør innføres tilsvarende krav for avfallsmengder, kildesortering og tilrettelegging for ombruk og materialgjenvinning i infrastrukturprosjekter, inkludert håndtering av masser.

3. Hvilke nye virkemidler vil kunne bidra til at din sektor blir mer sirkulær? Nevn inntil tre virkemidler.

Vårt svar:

Styrke kompetansen på rehabilitering og ombruk

Kompetanse på rehabilitering og ombruk bør inn i grunnutdanningen for arkitekter, ingeniører og yrkesfag.

Endring av avgifter

Beregningsgrunnlaget for dokumentavgift ved salg av eiendom bør endres, slik at det lønner seg å rehabilitere eksisterende bygningsmasse framfor å rive og bygge nytt. Ombygging/rehabilitering av næringsbygg bør kun ilegges dokumentavgift for tomteverdien ved salg.

Det er også behov for å vurdere innretningen på andre avgifter, slik at brukte varer og tjenester for ombruk og reparasjon premieres framfor nye varer. Redusert merverdiavgift på brukte varer og tjenester kan bidra til å endre de relative prisene mellom brukt og nytt. Tilsvarende kan innføring av avgifter på for eksempel plastemballasje, og deponering av avfall, fremme mer sirkulære løsninger.

Virkemidler for økt sirkularitet i infrastrukturprosjekter

Det bør innføres krav om tidligfase ombrukskartlegging ved ombygging eller nybygging av infrastruktur. Kartleggingen bør omfatte alt fra masser, konstruksjoner, elementer (skilt, rekkverk, kummer, kabler osv.) som blir berørt av tiltaket. Dette for å sikre god utnyttelse av eksisterende anlegg, og utnytte restlevetiden gjennom bevaring og ombruk der kvaliteten er god nok.

Føringer i EUs rammedirektiv for avfall beskriver et mål om 70 prosent materialombruk innen bygge- og anleggsnæringen. Flere av våre medlemmer peker på at forurensningsloven er til hinder for at overskuddsmasser kan utnyttes som en ressurs i bygge- og anleggsprosjekter i dag. En årsak er at overskuddsmasser fra samferdselsutbygging og annet anleggsarbeid defineres som næringsavfall med mindre de kan benyttes på samme lokalitet som de er gravd opp. Det er behov for å revidere forurensningsloven slik at masser som allerede er i omløp i større grad kan ombrukes.

Det bør også gjøres en revurdering av hvilke krav som stilles til masser innenfor ulike bruksområder, for å gjøre det enklere å ombruke og gjenvinne masser.

Dersom dere har spørsmål til våre innspill, ta gjerne kontakt med Reidun Aasen Vadseth, seniorrådgiver sirkulær økonomi i Grønn Byggallianse. E-post: reidun.vadseth@byggalliansen.no, mobil: 977 64 803.

Vennlig hilsen

Katharina Bramslev
Daglig leder
Grønn Byggallianse

Tone Tellevik Dahl
Administrerende direktør
Norsk Eiendom

Reidun Aasen Vadseth
Seniorrådgiver
Grønn Byggallianse